

Sorden. Der bliver da kun Fæsternes Familier tilbage. Naar man simpelthen vil see, hvad der er Bondestændens Interesse her, kan man ikke komme til Andet end til vedkommende Familier. Er man altsaa paa det Rene med, at der skal gives Vederlag, da kan man ikke, som der er antydet, gaae andetsteds hen dermed, men maa give den til Familierne. De have ingen juridisk Ret; efter den juridiske Ret gaae de fra Gaarden, naar Fæstet er udløbet, uden mindste Godtgjørelse; men de have ganske vist en factisk Fordeel; det maa indrømmes, at, saaledes som især Lovgivningens Udvikling i de sidste tyve Aar har været, kan man ikke have dette Baand uden at give disse Familier et vist Vederlag. Man har her indvendt mod Forslaget, som det foreligger fra det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgfreds, og mod det, der er antydet af den ærede Minister, at man ikke vil kunne forsvare det, at aabne nogensomhelst Veie til, at Gaarden kunde komme i selve Godseierens Besiddelse. Jeg troer, det er i det Hele taget uden Grund, og jeg troer, at det især er det mindst Forstandige at stille sig paa det Standpunkt, naar man vil virke i Bondestændens Interesse. Jeg skal aabent erkende, at jeg ikke vilde ansee det for en stor Ulykke for Danmark, om der skulde blive et indskrænket Antal Forpagtergaarde, naar det skeer, uden at nogen Enkelt's Interesse trædes for nær, og navnlig naar Familien faaer tilstrækkelig Erstatning for de factiske Fordele, den har havt vilde jeg ikke ansee det for at være det. Egesaaavelsom andre Medlemmer her i Salen anseer ogsaa jeg det for en stor Fordeel for Danmark, at det har et Selveiersystem, blandt Andet i Modsetning til det Landvæsenssystem, som ellers er et af de bedste i Verden, det engelske — jeg anseer det danske System for bedre —; men ved Siden deraf troer jeg, at det er i Bondestændens egen Interesse, at der er enkelte Gaarde, som forpagtes bort. Det er jo meget Lidet, der endnu her er Tale om; der er jo nu kun noget over 6000 Fæstegaarde tilbage, og Antallet vil jo bestandig synke ned, efter som Fæstet ganske vist stedse vil vedblive og bør vedblive især at gaae over

til Selveiendom — det er i og for sig den bedste af alle Brugsformer. Naar Spørgsmaalet imidlertid kun er om et meget Lidet Antal Gaarde, der vilde kunne blive Gjenstand for Bortforpagtning, troer jeg, at det vilde have den største Interesse for den besiddelsesløse Deel af Bondestanden. Der er saa tidt og ofte blevet gjort opmærksom paa, at en af Hovedgrundene, hvorfor Udvandring finder Sted og saamange gode Kræfter gaae bort til Amerika; netop er den, at Vedkommende, der ikke ere i Besiddelse af Eiendom, ikke kunne finde Anvendelse for deres Kræfter, og navnlig ikke kunne finde det i det vigtigste Erhverv, i Agerbruget; jeg troer, at det vilde være ønskeligt, at der ogsaa blev aabnet dem, der ere i Besiddelse af en udmærket Dygtighed, en Veie til at gjøre denne gjældende i Agerbruget herhjemme. Jeg seer da heller ikke nogen Fare i den Bestemmelse, som det ærede Medlem har bragt ind i § 9, og som er videre udviklet af Regjeringen, idet Godseierne ville kunne i en større Udstrækning imod at betale dette Vederlag til Familien faae fri Raadighed over en Deel af Godset. Men hvorfor jeg navnlig ikke kan see, at det kan være rigtigt fra Bondestændens Standpunkt at modsætte sig at gaae ind paa en Overeenskomst her, er, naar jeg betragter den Stilling, som Fæsterne i dette Dieblif have. Man seer jo overalt, hvorledes de gamle og nedarvede Forhold efterhaanden brydes, idetmindste mange Steder; og hvorledes er saa Fæsterfamiliernes Stilling? Hvad er saa deres Ret, deres Fordeel, saasnart Humaniteten og Sædvanen i dette Forhold tages bort? Der eksisterer jo ingen Ret for dem, som er det Allermindste værd, naar Fæstet er udløbet. I Sammenligning med den nuværende Tilstand er det — jeg er ikke istand til at see Andet — ubetinget det Rigtigste for Bondestanden og Fæsterfamiliernes at tage imod, hvad de nu kunne opnaae. Dernæst har denne Sag jo dog ogsaa en anden Side, og det er Sagen betragtet fra Godseiernes Side. Det hedder jo altid, at man vil være upartisk imod Godseierne, man vil det tilsfald i Principet, og man vil jo ogsaa blive temmelig nødt til at være det; ellers kommer Loven jo